

JURNALUL LITERAR

FOAIE SĂPTĂMÂNALĂ DE CRITICĂ ȘI INFORMAȚIE LITERARĂ

DIRECTOR / G. CĂLINESCU

Inreg. la No. 28 din 19 Dec. 1938 Reg.
Publ. periodice la Trib. S. III C. Iași

Redacția și Administrația / Librăria: Ath. Gheorghiu
Iași — Strada Cuza-Vodă No. 54 — Telefon No. 1301

Abonamentul anual / Lei 120
Pentru instituțiuni / Lei 500

Traduceri românești din clasici

Învățământul limbilor clasice a fost totdeauna rău văzut și rău apreciat la noi. De când există licee și de când se buchisește în ele latină și greacă, rar s'au văzut elevi care să se pasioneze în mod sincer pentru suferințele Didonei sau pentru aventurile isteplului Odyseu. Acești adevărați dureros și care nu se poate tăgădui, ori câte încercări eroice au făcut unii reprezentanți de marcă ai humanismului de a face și la noi simțite frumusețile unui Tacit sau Platon.

Cauzele acestei deprecieri ale celei mai echilibrate și mai senine literaturi, la care s'au închinat odinioară un Petrarca și un Erasim, sunt multiple și nu-i locul să le enumerăm aici. În primul rând de vină au fost și sunt înșși propovăduitorii clasicismului greco-latin. Recrutați la început, în ceea ce privește limba latină, dintre Ardeleni, acești dascăli au avut, ce-i drept, focal sacru și entuziasmul necesar, dar în marea lor majoritate n'au avut nici simțul estetic atât de trebuincios pentru un traducător ai celor mai mari artiști ai formei și n'au avut nici priceperea de a face interesant și atrăgătoare cele ce interpretău. — Crede, domnule, că-i admirabil de frumos!... așa mi-amintesc că răcnea la elevii lui un celebru reprezentant al clasicismului. Și era împăcat nenorocitul, crezând că de aci înainte răcnetul lui va rămâne convingător și școlarul va admira sincer pasajul pe care i-l sbierase el în urechi. Pentru limba greacă aveam pe macedoneni sau pe câțiva greci neoși, inculpi și leneși, care au făcut pentru multă vreme urită la noi limba divină a unui Tucydide sau Plutarch. Or, pentru a face cunoscuți elevilor și publicului mare pe scriitorii Romei și ai Eladei trebuia, cred, ca dascălii noștri și în genere cunoscătorii humanismului să fi dat la lumină în primul rând traduceri bune din adevrații scriitori. A citi și mai ales a gusta în original pe un Catul sau pe un Xenofon este la noi ceva cu totul insolit. Câți pot s'o facă azi mai ales, când limba latină s'a redus atât de mult în învățământul nostru și când limba elenă aproape nici nu mai există? Apusul în care tradiția limbilor clasice a dăinuit și dăinuște de veacuri, acest Apus în care limba latină s'a vorbit și scris multă vreme ca o limbă curentă, înșși a acest Apus luminat și cult și-a avut de timpuriu traducătorii

lui emeriți în ceea ce privește capodoperele Antichității. Cine nu cunoaște pe un Voss, pe o M-me Dacier, pe un Ernout, pe un Bérard, pe un Wilamowitz? Au fost unii din acești traducători care s'au făcut tot așa de vestiți cași autorii pe care i-au tradus. La noi putem să spunem același lucru? Din păcate, nu. Începând cu programul lui Heliade din „Curierul de ambe sexe”, program vast, care cuprindea, pe lângă autorii clasici vechi, și pe toți cei moderni, acest plan de traduceri care ar fi îmbogățit literatura noastră cu tot ce avea mai frumos antichitatea greco-romană, a rămas în stare de proiect. Și era și de ne-realizat pe vremea de atunci, deși mai înainte cu mult sfătosul Herodot fusese tradus destul de bine și de frumos în cunoscuta traducere dela mânăstirea Coșula. A venit mai pe urmă Academia și a făcut și ea un plan de traduceri din autorii latini, în special. S'au și tradus câțiva și destul de corect, însă limba latinizată de pe atunci strica totul. Mi-amintesc astfel de Comentariile lui Cezar traduse de un anume Copacianu. Ce limbă pășărească și cât m'am chinuit cu ea!... O descoperisem în biblioteca tatălui meu și eram avid de a cunoaște cucerirea Galiei povestită de înșși cuceritorul ei. Am rămas însă deluzionat. Mai târziu am citit Analele și Istoriile lui Tacit în traducerea lui Gavril Munteanu. Traducerea era corectă și binefacută de un profund cunoscător al limbii latine. Păcat însă și aci că limba lăsa de dorit. Și acum îmi vin în minte vorbe ca: „cercustării”, „sudarii”, „a se aiepta” și atâtea și atâtea pe care să le aibă pe suflet Laurian, Maxim și toată școala lor latinistă, veche sau nouă!... Tot de Munteanu am citit „Viața celor doisprezece Cezari”, tradusă după Suetoniu. Am citit-o cu aceeași aviditate cu care citisem și Analele lui Tacit, trecând peste limba imposibilă în care era scrisă. Tot în liceu fiind, am cunoscut pe Titus Liviu în traducerea lui Nicolae Barbu, un erudit în toată puterea cuvântului și unul din primii noștri doctori în filologie clasică din Germania. Și ca limba și în ceea ce privește comentariul și explicațiile, traducerea lui Nicolae Barbu o socotesc printre cele mai bune.

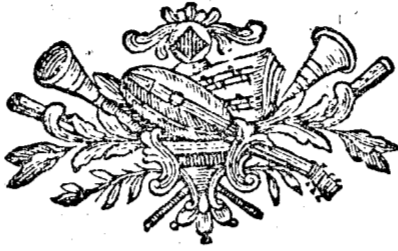
Bună mi-a părut și traducerea lui Anghel Demetrescu din Dio Cassiu. De regretat era însă și aci limba influențată de școala latinistă, care l-a

făcut pe eminentul profesor să-și pocească până și numele!... Cu multă plăcere și, ca ceva cu totul ales, am citit Odysea lui Caraiani. Ce farmec și cât interes mi-au procurat eroii lui Homer în transpunerea în românește a eruditului dascăl dela Iași!... „Atena cea cu ochi de cucuveică”, „prea dumnezeescul Ermia”, „vorbele sburătoare ale lui Odyseu” și acum îmi sună prin auz. Dar „Balteanu”, „Fărămăturescu”, „Lingetalgere” și toți eroii Batrachomyomachiei? Mărturisesc că de când am citit traducerea lui Caraiani, am căpătat o sinceră atracție pentru limba greacă, pe care o detestam, cu toate laudele ce i se adresa au și mai ales cu toate elogiile exagerate ce i le ridica dascălul meu de elinește, un grec agramat și naiv, adevărat tip al lui Patriotis Psevstis al lui About... Adevăratul gust sincer și pasionat pentru vechiul clasicism mi l-a deschis însă Eneida lui Coșbuc. Eram în clasa V-a și nu pot uita nici acum impresia adâncă ce mi-a pricinuit citirea acestei traduceri. Pe vremea aceea nu mă gândeam nici la examenele greoaie pentru limba noastră ale genialului poet, nu mă jicneau unele greșeli, ca acum. Frumoasa limbă a lui Coșbuc mă transpusesse dintr-o dată ca prin vrajă în lumea de basme și de mituri a piosului Enea!... Săptămâni întregi după citirea Eneidei, nu m'am putut smulge farmecului dat de duosul Vergiliu. Și atunci am dat dreptate bietului meu dascal de latinește, un gorjean brutal și ignorant, care cădea într'un fel de delir bachic, când ne pomenea de Vergiliu și de Enea. Entuziasmul sincer al acestui „paysan du Danube” îi ierta toate prostiile și inepțiile debitate la curs!...

Iată traduceri din vechii clasici pe care le-am cunoscut ca elev. Bune sau rele, pentru mine au avut o mare înfrăurire, dar nu m'au putut impresiona nici pe departe ca traduceri franceze sau germane.

Ca student, în primul an de facultate, am citit pe Homer complet în traducerea d-nei Dacier. M'a impresionat în deosebi erudiția acestei femei pe care o comparăm pe atunci cu Maria Chițu, o concetățeană a mea, care mă făcuse a cunoaște, încă pe când eram elev în cursul inferior, pe divinul Dante în traducere românească.

I. M. Marinescu

Petre Andrei

La Ministerul Instrucțiunii publice, printr'o tradiție laudabilă, a prezidat foarte deoseori un intelectual adică un om de carte care face cărți. Pe aici au trecut Maiorescu, Haret, P. P. Negulescu și I. Petrovici. Aceșora le urmează acum d. Petre Andrei. Noul ministru e tânăr și aparține în spirit larg generației noastre, adică aceleia ridicată după războiu, generație din multe puncte de vedere, să ni se ierte părtinirea, admirabilă. D. Petre Andrei are comun cu această generație indiferența pentru șgomot, plăcerea meditației izolate. Născut la Braïla noul ministru era cel mai solitar dintre ieșeni. Solitar și ca intelectual, căci izolat într'o specialitate pe care o cultiva cu absolutitate în studii stricte (*Problema metodei în sociologie, Sociologie generală*) găsea inutilă (și-i dau dreptate) comunicarea prin gazetă cu publicul. Profesor de-o exactitate religioasă, d. Andrei este dintr-o pușniie dela noi care înțeleg că a fost cultura, că este a înțelegere cu generațiile superioare care te vor urma și pe care în fond le-ai pregătit.

D. Petrovici îmi povestea cum G. Ibrăileanu, sprijinind numirea d-lui P. Andrei, la Universitate, în aprinderea demonstrației, își scosese haina de pe el. Ibrăileanu a fost un mare descoperitor de tineri. Ceea ce te izbește la d. Andrei este figura prelungă de călugăr franciscan. Mijlocul pare să fie legat cu frînghie. Ochii îi sunt hotărâți, pasionați, ireductibili în idealitatea lor, în contrast cu ținuta potolită, protocolară a trupului. L-am auzit însă odată la Minister, vorbind despre reforma învățământului. Un predicator medieval n'ar fi pus mai multă fervență, mai multă devoțiune și mișcare pentru o idee. D. Petre Andrei a părăsit Iașul ca un eremit chilia ca să predice în Orient și a intrat în Minister tăcut, religios, fără manifeste. În această austeritate și lipsă de agitație se ascunde o energie de misionar catolic în țara infidelilor.

G. C.

Artă și reverie

În explicarea operei de artă, mentalitatea clasică, idealistă a introdus constant o notă supra-rațională și metafizică. Pentru această interpretare, procesul creației artistice e mai curând un act de devoțiune pasivă și receptare a unei inspirații supra-sensibile, decât efortul conștient pentru realizarea unei valori umane. Antichitatea ne-a oferit astfel, concepția platonică în care arta este o copie superioară a ideii de frumos pur, intangibil și desăvârșit. Sec. XVI-lea, sub influența filosofiei lui Descartes, pentru care claritatea și evidența sunt garanții ale existenței supreme, a încercat să prezinte frumosul ca pe o modalitate de exprimare confuză a adevărului, datorită influenței determinante a factorului afectiv.

Mai recent, romantismul re-novator și fecund a reluat aceeași explicație a creației artistice. Comuniunea cu forța supra-naturală apare ca un leit-motiv în confesiunile scriitorilor secolului al XIX-lea: Hugo, Lamartine, de Musset, ca și Schelling și Schiller, invocau prezența ființei supreme ca o incantație, în care artistul devine interpretul spiritului divin. Poezia e o transpunere superioară, incomprehensibilă și irațională, prin intermediul căreia se realizează comuniunea mistică cu necunoscutul.

Idealism și misticism afirmă astfel, că funcția supremă a inspirației poetice e căutarea inefabilului, pe care spiritul uman e incapabil să-l sezeze pe cale rațională. Pentru mentalitatea modernă specificul acestei atitudini este eliminarea factorului rațional, care rămâne departe de vibrația interioară a fondului original.

Încercarea de a substitui explicării pur intelectualiste, aprecierea sensibilității profunde și a intuiției iraționale, în domeniul artistic, poate apărea justificată și fructuoasă.

Din clipa în care cunoaștem valoarea inconștientului și imensa lui forță determinantă în viața psihică, interpretarea operei de artă pe baza funcției iraționale, e tot atât de fundată ca și activitatea conștientă. Dar, mi se pare, prezența inconștientului și a stărilor sufletești in-sezizabile și confuze, nu explică întregul proces al creației artistice. El constituie doar un cadru, un impuls inițial, pe care îl urmează apoi

efortul de organizare sistematică, ce presupune scheme și concepte mintale.

Dacă există arte pentru care expresia imediată e naturală și determinată — cum este mimica sau dansul — muzica, plastica și poezia trebuie să găsească simboluri adecvate pentru redarea fondului psihic primar. E o eroare profundă credința că valoarea și forța de reproducere a expresiei — verbale sau plastice — este constantă și obiectivă. Dacă ar fi astfel, tehnica artistică ar deveni inutilă, or, ceea ce diferențiază artiștii între ei, ceea ce constituie un criteriu de valorificare și realizare, în bună parte, tipul sau stilul în artă, e tehnica însăși. Ea constituie funcția, conștientă prin excelență, în procesul creației artistice.

Valoarea factorului irațional nu apare însă identică și constantă în determinarea inspirației artistice. Pentru estetica clasică ea era integrală și absolută. Iraționalul era o cale directă, supremă, cu accepțiunea necontestată de „supra-rațional”.

Interpretarea actuală însă face loc condiționării inconștiente în sens psihologic. Confesiunile marilor artiști, muzicieni, poeți, inovatori de stil și noii modalități de exprimare, înclină mai mult spre determinare primară, o dispoziție sub-conștientă și limitată.

Starea inițială a inspirației poetice e tot ce poate fi mai diferit de formele realizării definitive. Ea e, în primul rând, o dispoziție cenestezică cu pronunțat caracter afectiv. Lenau și Novalis menționează o stare de agitație turburătoare, neînțeleasă și fără motivație rațională. Calmul și olimpical Goethe (în corespondența cu Eckerman) cunoaște apropierea inspirației prin atitudinea de involuntară dezinteresare față de tot ce constituie normal obiectul atenției sale.

Musset ascultă o voce străină, asemenea cazurilor de dublă personalitate, iar L. Blaga afirmă funcția determinantă a „somnului creator”.

E apoi necesitatea involuntară, inconștientă, de refugiu și izolare în raport cu mediul ambiant. Retras în propria existență, intim și solitar, artistul se regăsește pe sine și ascultă glasul profund al inconștientului determinant și creator.

Inspirația presupune o anumită invenție și prelucrare a unui material primar, neadecvat expresiei exterioare. Ea reprezintă, în primul mo-

ment, o stare mixtă, asemeni atitudinii de mistică abandonare, în care elementul conștient se pierde pentru a face loc extazului pur.

De aceea suprimarea contactului cu lumea externă se caracterizează printr'o dispoziție psihică confuză, aparținând totului sufletesc și în același timp lipsită de orice apartenență logică, rațională.

Am numit reveria. Poate apărea paradoxală această funcție creatoare a reveriei, dar e incontestabilă și naturală. Uneori oboseala însăși devine un factor de creație prin izolarea de obsesiile mediului exterior. Atunci apare reveria, colorată de un puternic fond afectiv ca o condiție esențială pentru fixarea imaginii perseverente și creatoare.

Lipsită de cadru rațional și precedând efortului ideii unificatoare, această stare sufletească, care respinge orice definiție sau precizare, e mai mult decât visul prin caracterul semi-conștient și mai puțin decât activitatea creatoare prin contactul intim cu fondul sensibilității sub-conștiente. Alternând între înregistrarea elementelor lumii externe și datele substratului psihic interior, caracterizată printr'o totală abandonare a oricărui instinct voluntar, reveria apare asemeni unei nebuloase, în care orice diferențiere este inexistentă, dar care oferă imense posibilități de diferențiere. Pentru unii artiști, această stare psihică conține o multiplicitate indistinctă de forme, muzicalitate și culori (A se vedea: H. Delacroix: *Psychologie de l'art*, Alcan, Paris, 1926). Schiller, Hebbel, de Kleist au susținut prezența incontestabilă a unui factor muzical: un sentiment natural și confuz ce apare sub aspect de muzică interioară, de ritm cinginar și fecund. Între acest afect primar și tehnica precisă a artei însă, ocupă un loc imens contemplație și viața interioară a lumii psihice.

Această viziune creatoare e poate cel mai caracteristic moment al reveriei. În orice domeniu, invenția presupune alături de forma clară, precizie și intermitente clipe de retragere în câmpul obscur al inconștientului de recentă factură funcțională. Ea corespunde aceluși ritm specific al vieții, conceput psihic sau organic, în care tensiunea și destinderea cre-

Mircea Mancaș

Urmare în pag. 4

Portret

Poporul meu român din văi și creste,
mereu sortit să ducă vremuri grele,
mi-i drag mereu și dragostea mea este
argintul viu al versurilor mele.

Cu suflet de baladă și poveste,
il văd trudit mereu de zile rele
căci e sărac deși e Rege peste
acest pământ bogat în toate cele.

Titus Tențiu

Foiletonul „Jurnalului Literar”

Diavolul îndrăgostit

de CAZOTTE

[Alvaro se îndrăgostește de abinele de Biondetta și-i jură o credință eternă. Niciodată însă nu depășise o adorațiune curat platonice și când încercase s'o sărute, un cățeluș danez îl trase de pulpana hainei, zădărnindu-i gestul. Cu toate îndemnulurile și ispitele pretinsei sylphide, tânărul e hotărât să respecte pe aceea pe care o socotește viitoarea lui soție. Chipul mamei lui îl urmărește pretutindeni și el se decide să-i mărturisască Doinei Mencia totul și să-i ceară consimțământul. Lasă o scrisoare Biondettei și por-

nește spre Spania. Biondetta însă îl urmărește, îl regăsește în drum și continuă să-l ispitească. Într'un han din Estramadura, pretextând frica de trăsnet, se aruncă fără succes în brațele lui Alvaro. Ea caută să împiedice prin numeroase trucuri întărirea cu rușii și mama tânărului. O nuntă la care cei doi sunt, ca din întâmplare invitați, e un mare prilej de tentație. Biondetta s'a dat drept soția lui Alvaro și obține o cameră pentru amândoi. Amețit, Alvaro se lasă înșfârșit sărutat de Biondetta, care îi face o

mulțime de gingășii până-l urcă în pat.]

Atunci cu un glas dulce cu care nu s'ar putea compara nici cea mai delicioasă muzică ea zise:

— Așa e c'am făcut fericit pe Alvaro al meu, cum m'a făcut și el pe mine? Ba nu, sunt singura fericită; și el va fi, așa vreau; îl voi îmbăta de delicii, îl voi încărca de știință, îl voi ridica în vârful măririlor. Vrei tu, inima mea, vrei tu să fii ființa cea mai privilegiată, să supui împreună cu mine oamenii, elementele, natura întreagă?

— O scumpa mea Biondetta! — zisei, deși cu oarecare sforțare asupra mea înșăși — tu îmi ajungi: tu împlinești toate dorințele inimii mele...

— Nu, nu răspune ea cu vioiciune — Biondetta nu trebuie să-ți ajungă; nu asta e numele meu; tu mi l-ai dat, mă măgulea, îl purtam cu plăcere; dar trebuie totuși să știi cine sunt... Eu sunt Diavolul, scumpul meu Alvaro, sunt Diavolul...

Pronunțând acest cuvânt cu un accent de o gingășie încântătoare, ea îmi încheida cu buzele gura împiedicând răspunsurile pe care aș fi voit să i le dau. Pe dată ce fui în stare să rup tăcerea, zisei:

— Incetează, scumpa mea Biondetta sau oricine ai fi, de a mai pronunța acest nume fatal și de a-mi reaminti o eroare de mult regretată.

— Nu, scumpul meu Alvaro, nu, n'a fost o eroare; am fost nevoit să te fac să

crezi, mititelule, că ai greșit. Trebuia să te înșel ca să te aduc la înțelepciune. Speța voastră fuge în fața adevărului: numai orbindu-vă, putem să vă facem fericiți. Ah! tu ai să fii foarte fericit dacă ai să vrei! Am intenția să te copleșesc. Vei consimți că nu sunt nici așa de respingător nici așa de negru pe cât mă faci unii.

Acest ton de glumă mă zăpăci cu totul. Căutam să mă sustrag, dar beția simțurilor ajută distracția mea voluntară.

— Dar răspunde-mi odată! — mi zicea ea.

— Ei! ce să-ți răspund?..

— Ingratule, pune mâna pe această inimă care te adoră; inima ta să se aprindă,

Urmare în pag. 2

D. Bolintineanu autor de „vieți romanțate“

Nuvelele lui Negruzzî, ale lui Odobescu ar putea foarte bine să fie trecute la rubrica „biografiei romanțate“ pentru acel amestec de strictă informație istorică și de desfășurare fictivă ce le este caracteristică. De bună seamă că D. Bolintineanu a fost înrâurit de ele în proza lui istoriografică, precum a fost influențat de monografia lui N. Bălcescu asupra lui M. Viteazul. Dar nicio scriere nu răspunde mai integral noțiunii actuale de „biografie romanțată“ ca viețile de domni compuse poate din intenții patriotice de D. Bolintineanu și anume *Viața lui Vlad Tepeș Vodă*, *Viața lui Mircea Vodă cel bătrân*, *Viața și faptele lui Ștefan Vodă cel Mare*, *Viața și faptele lui Mihail Viteazul*, *Viața lui Traian August*, *fundatoriul neamului românesc*. Toate elementele hibridului gen sunt întrunite în aceste monografii, astăzi cu nepuțință de citit. Înaintea, aceste cărți urmăresc existența eroului cronologic și pe toată durata vieții. Al doilea, au pretenții informative și chiar aparat critic. În sfârșit naratiunea documentară este înfrumusețată cu desvoltări epice de fantezie, cu dialoguri inventate, cu intrigi tratate nuvelistic care însă n'au niciun temelie istoric. Se mai adaugă apoi considerații politice și predici naționale, de unde rezultă că autorul își închipuia că face operă înaltă de filosofie a istoriei și de etică națională, nicidecum volume distractive.

Urmând pilda lui Bălcescu, D. Bolintineanu folosește ca izvoare de informație aproape numai cronicile țărilor vecine. Bonfiniu, Calcocondilas, Dlugos, Cromer și în sfârșit mai toată bibliografia strănsă de Șincai și de Bălcescu îi este cunoscută. Bolintineanu este un om dacă nu cu carte cel puțin cu cărți. Însă toate aceste cronografe și relații sunt despuiate de anecdotică lor fără niciun spirit critic, ba chiar cu o credulitate ce primește toate văditale calomniilor împotriva Valahilor.

Viața lui Vlad Tepeș Vodă este mai tipic de cât toate „biografii romanțate“. Ea începe în stilul istoric cel mai grav și într-o limbă lipsită de orice urmă de colorare locală: „Vlad V, surnumit Tepeș, fuse cel mai mare tiran ce a trăit vre o dată în lume. El era fiul Domnului Dracul și frate Domnului Radu cel frumos. Ajutat de Turci, se urcă pe tronul țării Românești pe la 1460“.

După câteva rânduri ca acestea vine de o dată romanul. Domnul a dat poruncă să se sape o groapă la o bi-

serică din Târgoviște și lumea e curioasă să știe ce „cavaver misterios“ se va îngropa acolo. Vornicul Guster și Ștefanuță Stolnicul comentează faptul:

„Gustere vornice, a cui dai cu bănuială să fie această groapă? Preoții nu știu nimic. „Și vornicul Guster cel bătrân răspunde:

— O taină negreșit. Se știe însă că groapa se face din porunca lui Vlad Vodă. Ce este, nu este bine. Cineva care trăiește încă are să fie aruncat acolo. Doamna poate a ramas necredincioasă? o domniță a făcut un păcat ce este urmat de ucidere și cere o groapă?

— Eu nu crez ast-fel, mai zise Ștefanuță Stolnicul. Această groapă trebuie să fie a unuia din familia lui Dan Vodă. Știi ura care este între aceste două case?... Eu simț în acest Vlad Vodă o mare nenorocire...
In fine vedem cum este adus, tăiat și îngropat Dan, orbul, fiul lui Dan III. Știrea e luată din Engel, dar romanțată. Urmează un capitol intitulat *Tirană naște conspirații* care e curat foileton senzational:

„In acea seară în care se petrecea această crudă scenă, casa lui Ștefanuță Stolnicul se perdeau în umbră. Nici o lumină în curte, nici o lumină în casă, și cu toate acestea mai mulți oameni cu aer misterios intrară în acest locaș neguros. De ar fi ocolit cineva casa, ar fi văzut la două ferestre o lumină nesigură. Un om pe jos intră cel din urmă aici.

„Să-l urmărim în intru. „Acesta era Guster“.

Ne aflăm în casa lui Ștefanuță Stolnicul care socotește că se cade ca boierii să lupte împotriva domnului cel crud. Asistența nu e însă imprevizionată pentru niște motive pe care ni le arată Bolintineanu într'un stil de un jurnalism bufon:

„Este o seamă de oameni cari servă toate guvernele („guvern“ pe vremea lui Tepeș!), ori care a fi. Oamenii ce fac sub un guvern și desfac sub altul ce au făcut cu aceeași bună voință ce au pus la întâia oară. Ei nu a principii și aceasta îi apropie de guvernele cele rele. Etc.“

După o lungă dezbateră, figurat dialogic, boierii se hotărăsă să trimită domnului „o deputație“. Deputația e primită și Vodă ține un lung discurs, neatestat firește, de soțul acesta:

„Voiu să depărtez de la mine pe toți acei oameni ce au șerbit sub Domnii de mai nainte; încredere în ei nu pociu să am; fie-ce primăvară trebuie să vie cu florile

ei. Acești boieri ce aleg și scot Domnii nu sunt pentru mine, etc.“

Apoi într'o nesfârșită poliologie politico-ideologică autorul comentează discursul lui Tepeș:

„Vlad Tepeș nu era un tiran de întâmplare; era un revoluționar, avea o idee: era un reformator. Avea un scop: să clădească; mijlocul seu a clădi era fatal, crud, urcios, nefolositor; dar scopul seu era mare. Spiritul revoluționar era spiritul seu. Ori ce revoluție are un scop generos; ca să-l ajungă, ea alegă la mijloace pe care morala socială le respinge. A conspira înainte de o revoluție, în urmă a lovi, a eșila, a fărâma tot ce este o stavilă, sunt mijloace rele neapărat, dar sunt singurele mijloace. Etc.“

La sfat Vlad mai ține un discurs după care invită pe boieri la masă. Curtea e descrisă cu o extravaganță deplină. Cântă muzica, cavalerii se iau la întrecere într'un fel de *tournoi*, damele și cavalerii joacă *dulapul*, masa e „splendidă“, se țin „toaste“. Bolintineanu e încântat în fine de epocă:

„Atunci românii aveau încă amorul armelor. Ei munceau pământul și se băteau. Bătăia era distracția lor ce venea după masă. Toți românii erau armați. Toți dar erau cețateți liberi, geloși de libertatea lor individuală și mândri de starea lor de oameni liberi. Toți armați, totdeauna a face să fie respectați, etc.“

Domnul înceapă pe musafiri, dă foc casei lui Ștefanuță Stolnicul de unde nu scapă decât Guster vornicul și o văduvă și orfană Irina. Guster se face cerșetor, dar Vodă îi arde și pe aceștia cu Guster laolaltă. Toate cruzimile lui Tepeș sunt romanțate, dialogate. Deodată Bolintineanu face un excurs valabil asupra despotismului deosebindu-l de tiranie și citând pe Du Rosier, Voltaire, Reyneval, Helvetius, Daunou, Mably, Boulanger, La Bruyere. Toată filosofia aceasta politică desvâlue un spirit zăpăcit, rău cultivat și violent. Paginile au pretenția de aluzie fină:

„Avem a mai vorbi de despotismul ministerial. Acest despotism cade pe nație și pe tron de multe-ori de o potrivă“.

In cele din urmă narațiunea redevine plană, rămânând o compilație fără simț critic după izvoare străine. Numai desnodământul e romanțat. Irina rămasă singură, se îmbolnăvește și e îngropată de șerbul Bucur:

„Cine era acest Bucur? Cerul îi dase suflet nobil și formă gingașă.

El se înăvuișe în comerț. Nu se însurase, nu avea nici părinți, nici frați. Nu iubise nici odată. Era încă june... Bucur iubi pe Irina.

Un amor cereșc. El o iubi și ascundea în sânul-i această patimă nobilă precum fecioara ascunde rozele sânelui ei“.

Irina, pe moarte, puse pe Bucur să jure că o va răzbuna împotriva lui Vlad Tepeș. Și într'adevăr „monstrul“ căzu curând ucis de o mână misterioasă.

Viața lui Mircea Vodă cel bătrân nu este întreruptă de niciun episod romanțos și nu e împesărită de dialoguri. Stăruie doar discursurile și considerațiile politice. De pildă:

„Faptele Românilor de pe acele timpuri sunt privite de noi astăzi întocmai ca urmele urieșilor; este greu a crede că o mână de Români au putut face atâtea lucruri mărețe! Această greutate a crede în faptele lor mari, vine din conștiința ce avem de nimicia noastră de astăzi. Nu știe cineva de ce să se înspăimânte mai mult, de mărirea străbunilor sau de căderea noastră de astăzi. Străbunii noștri a-părau patria și libertatea cu armele în mână. Ingorința și lipsa de patriotism, au ucis vechiul spirit al României.“

Viața și faptele lui Ștefan Vodă cel Mare romanțează însă, dialogând și descriind fantezist.

„In acest consiliu Radu primi știre că Ștefan fiul Domnului Bogdan, și nepotul lui Alexandru, luat în goană de Petru Aron venise a cere adăpost la curtea sa.

Această știre făcu pe Radu să tremure și să surăză de o dată.

— Să vie! zise el.

„Ștefan păru în mijlocul acestui cerc astfel cum sosise de pe cale. Era june și mărunț de statură, dar legat bine. Chipul său nu avea trăsăturile frumoase de proporție și de delicatețe; dar avea o frumusețe bărbătească, o căutătură înțelegătoare și plină de foc; o frunte largă și cu toată junia lui, încrețită ușor de cugetări serioase.

— Vin să cer adăpost, zise el, la această curte.

— Bună să-ți fie venirea! răspunde Radu...“

Nicăeri însă lipsa de aptitudine a lui D. Bolintineanu pentru evocarea istorică nu e mai învederată ca în *Viața și faptele lui Mihail Viteazul*. Dialogul, discursul, dizertația politică sunt aici în floare. Și aici într'o „noapte întunecoasă“ boieri conspiratori în contra lui Mihail se adună:

„Să ne luăm după acești oameni. Ei se îndreptau către casa ce era într'o curte mare pe podul ce astăzi se

chiamă Mogoșoaie. Casa era pierdută în întunec, nici o lumină nu anunța că trăește un singur suflet omeneș în acest locaș. Conspiratorii se presintau la ușă: băteau de șapte ori, și un om ascuns după ușă le deschidea, de aci se urcau pe o scară, în capul căreia lumina o candelă fumândă, apoi erau introduși într'o sală ale cărei ferestre se aflau asupra casii. Aici erau mulți boeri adunați“.

Se mai face și altă adunare conspirativă la care apare pe neașteptate Domnul și ține o mică cuvântare.

Înainte luptei dela Călugăreni Mihail strânge ostașii și le face un mare discurs:

„Ostașii mei! zioa aceasta este mare, căci lupta noastră este din acelea ce va trăi d'apărarea în aducerea aminte a urmașilor! sunt sigur că o să învingem... s. a. m. d.“

După Bolintineanu reiese că Mihail Viteazul avea un fel de parlament „în sala dela Mitropolie“ unde luau parte la „desbateri“ „deputați“, căroră Vodă le zicea „fraților“, lăsându-se și „apaudat“.

„Fraților, zise el, să vă mai descriu starea țării din pricina împărilor acestor haite sălbatice este de prisos. Cine din voi nu a simțit acest biciu, sau în onoarea, sau în averea sa?... V'am chemat să vă spuie că a sosit ziua să scuturăm jugul Turcilor... (apluaze frinetice resunară în adunare)...“

La palat Mihail dă recepții. Sunt și „lampe“, se face „conversație“. Domnul are un „cabinet“.

Cu greu se poate închipui o amestecătură mai barocă de anacronisme, trivialități, teorii și foiletonism. „Viețile romanțate“ ale lui D. Bolintineanu sunt de o prostie abso-lută.

G. Călinescu

Errata la nr. 8: p. II, c. I, r. 51 justă și aplicabilă; c. 2, r. 61-62 stă nu în actele lui ci; r. 65 o are; c. 6, r. 13 și faptele previzibile; c. 7, r. 14 impure; p. III, c. 3, r. 17 în nestăpânire; r. 19 ciuda femeiască; c. 3, r. 80 că nu mai ții minte; c. 3, r. 92 matritul Tin-cuței căsătorite; c. 3, r. 5 de jos vrednici; c. 7, r. 14 ba încă Urania.

Caragiale la Iași

Legăturile lui Caragiale cu Iașul sunt puține și neînsemnate. Așezat statornic acolo n'a fost niciodată, ci a făcut doar din când în când popasuri în acea „cită morte“.

Totuși Caragiale se simțea bine oridecâteori vorbea cu cineva despre Iași și oridecâteori venea în acest oraș. Însă, după cum vom vedea, din unele mărturii ale timpului, Caragiale nu se întreținea aici cu oameni de mari pretenții, ci-și căuta de „afaceri“.

Necăjit în viață, a căutat orice mijloc de a câștiga. Un reportaj publicat în *Evenimentul* II din Iași No. 305 din 15 Febr. 1894 sub semnătura *Reporter* ne arată pe Caragiale berar în prăvălia sa din București unde servește, distrează consumatorii și dă interviuri.

„In Gabroveni, consilierul comunal Mihalcea a zidit o casă din care a făcut un orel pe care l-a botezat „Universa“. In etajul de jos se află un fel de pivniță, foarte originală, care e cunoscută sub numele de „Carageali“. M'am dus acolo, nu pentru a vedea pivnița sau pe Mihalcea, ci pentru a da ochii cu autorul „Noptei furtunoase“. In mijlocul pivniței l'am zărit pe Carageali, stând în picioare, înaintea unei mese, ca un al doilea Stieffler. Ie [sic] foarte original creatorul Moflului în costumul [sic] de șiac, cu o căciulă țurcănească în cap, împărșind saluturi la dreapta și la stânga, strigând într'una: „un șnit aici“.

— Cum merge cu negoțul d-le Carageali?

— Mult mai bine decât cu literatura...

— Un șnit băiate...
Treburile merg bine, foarte bine. Am un dor nebun să viu la Iași.

— Ce vei face acolo?

— Bre omule, cărciumă și literatură ași face. La Iași sunt băiați buni, am face literatură și ași scoate „Mof-tul“ acolo.

— Un șnit băiate.

— Apropos de „Moflul“ te rog spune-mi ceva despre ce-lebrul spanac.

— Spanacul nu ie nici creațiunea mea nici a lui Toni. Spanacul era en vogue pe timpul lui Cuza. Eu am aflat-o dela Gr. Bilciurescu, noi i-am dat numai o nouă aplica-tie.

— Un șnit băiate, fără marcă. Dar iartă-mă, trebuie să cultiv și pe ceilalți clienți.

— Și zicând acestea, autorul „Scrisoarei perdute“ se scoala ducându-se dela masă la masă, pentru a-și cultiva clienții. Am plecat, gândindu-mă mult la vorbele celui mai genial zeflemist berar:

„Tără ie asta, măi Costache?“

In *Evenimentul* nr. 320 din 15 Martie 1894 *Reporter* ne prezintă pe Caragiale sosit la Iași pentru a-și aranja afacerile lui de toate zilele.

„Când am aflat că Caragiale a venit în târgul nostru, n'am stat un moment la îndoaială...“

„M'am dus deci la orelul Buch, unde colegul Sofiei Luther, un coleg în miniatură, găzduia. Nu era vizibil. Venea pe un moment și pleca.

— Unde ie de găsit dom-nul?

— A plecat cu Sigmund de la „Elyseu“.

Sigmund ie și el unul din numeroșii colegi ai autorului „Năpastei“ un coleg pentru care Carageali are respect. căci Sigmund are practică în secretele lui Gambrius. Il găsec în fine și aceasta unei șanse nespuse de mare.

— Măi, mă abordează „le grand maitre“ (nu d'hotel), 76 bani, asta ie prea lată...
— Ce 76 bani? rândul de zaț?

— Nu, bre, taxa comunei la bere!

— Care va să zică, voi ai să deschizi bererie la Iași?

— Pozitiv. Dar nu merge, căci e imposibil să realizezi vre'un beneficiu. Doar de la covrigi de ar ieși ceva!

De altmintelea, continuă autorul „Scrisoarei pierdute“, am înțeles îndată că târgul asta nu e de mine. M'am consultat cu Sigmund și cu alții și m'am sfătuit să mă las de a face negoț la Iași... Vorbea de Sigmund și de alți 7al cheleleri, cum ar fi vorbit de colegii sei [sic] Vlăhuță ori Coșbuc.

— Vezi, măi, reluă Carageali, acum mă duc la comitetul teatral să încasez suma de 10 lei și 10 bani, ce mi se cuvin ca tantiemă de 10 la sută pentru *Năpasta* care s'a jucat anul acesta la Iași.

Apoi te întreb eu, din asta să trăesc. Asta e încurajare, care te îndeamnă să mai scrii? Dece deci, ilaritate și mirare aceasta, când s'a aflat că am deschis cărciumă? Lau-dele nu satură pe nimeni... M'am apucat de negustorie, am mai deschis o prăvălie în strada Doamnei, ca să pot trăi și eu...“

De prisos a inzista [sic] asupra crudului adevăr ce este ascuns în justificarea aceasta. Am petrecut la gară pe berariul Carageali, dorindu-i nu să mai scrie vre o comedie, ci „vănzare bună“.

Tără e asta, măi Costache?“

De acest fel sunt legăturile lui Caragiale cu Iașul.

Petre Gagea

Foiletonul „Jurnalului Literar“

Diavolul îndrăgostit

Urmare din pag. 1

dacă e cu puțință, de cea mai ușoară dintre emoțiile care sunt așa de simțitoare într'a mea. Lasă să curgă în vinele tale puțin din această flacăară delicioasă care învăpăiază vinele mele; îndulcește, dacă poți, sunetul glasului tău atât de potrivit să inspire dragostea și de care tu nu te slujești decât ca să înfricoșezi sufletul meu timid; spune-mi, dacă poți, dar cu afecțiunea pe care o am pentru tine: „Scumpul meu Beelzebuth, te ador...“

La acest nume fatal, deși pronunțat așa de duios, o spaimă de moarte mă cuprinde; uimirea, uluiala, îmi apasă sufletul; vocea surdă a remușcării, pe care o credeam amuțită, strigă din fundul inimii. Răsvăritarea simțurilor mele dăinue totuși cu atât mai puternică cu cât ea nu poate fi stăpânită de rațiune; ea mă dă fără apărare în mâinile dușmanului meu, care a-

buzeează de ea și mă cuce-rește ușor.

El nu-mi dă răgaz să-mi vin în fire, să cuget asupra greșelii în care el e mai mult făptaș decât complice.

— Afacerile noastre sunt limpezii—îmi zise el fără să-și schimbe mult tonul glasului cu care mă obișnuise. Ai venit să mă cauți; te-am urmat, slujit, favorizat; în fine am făcut tot ce-ai vrut. Doream posesia ta și trebuia ca să a-jung acolo ca tu să te dai mie cu trup și suflet. Fără îndoaială, dătoresc întâia comple-zență câtorva artificii; cât despre a doua, m'am numit: știi ai cine ai de afaceri, n'ai putea să invoci neștiința ta. De acum încolo, Alvaro, legătura noastră este indisolubilă; dar pentru a întări asociația între noi, este impor-tant să ne cunoaștem mai bine. Cum eu te cunosc a-proape pe dinafară, pentru reciprocitate, trebuie să mă arăt ție așa cum sunt.

Nici n'am vreme să reflec-

tez asupra acestui ciudat discurs: un șuier foarte ascuțit se aude lângă mine. Pe dată întunecimea care mă încon-jură se risipește; rama care ține-tește decorațiile odăii se umple de melci mari: coar-nele pe care ei le mișcă re-pede ca pe niște bascule de-vin țâșniri de lumină fosfo-rică a cărei strălucire și efect sporesc prin mișcare și lun-gire.

Aproape orbit de această iluminăție subită, arunc o-chii alături de mine. În locul figurii încântătoare, ce văd? Cerule! este înspăimân-tătorul cap de câmilă. El ar-ticulează cu un glas de tunet acel tenebros *Che vuoi* care mă îngrozise atât în peștera, izbucnește într'un răs omeneș și mai înspăimântător și scoate afară o limbă nemă-surată...
Mă arunc jos, mă ascund sub pat, cu ochii închiși, cu fața la pământ. Auzeam inima bătându-mi cu o putere gro-zavă, simțeam o înăbușire ca-șicând eram pe cale să-mi pierd respirația. Spaima mea creșcu. Silit totuși să deschid ochii sunt orbit de o lumină tare.

Nu era însă aceea a mel-cilor, nu se mai vedeau melci pe ștucuri; era lumina soa-relui care-mi cădea drept în obraz. Sunt tras din nou de braț și recunosc pe Marcos, [gazda].

— Ah! Domnule cavaler—îmi zise—la ce ceas gândeți să plecați? Dacă vreți s'ajungeți la Maravillas astăzi, n'aveți vreme de pierdut: e aproape nămiază.

Eu nu răspundeam iar el mă privea.

— Cum! ați stat îmbrăcat pe pat? Ați rămas paispre-zece ceasuri fără să vă deșteptați? Ați fost desigur foarte obosit. Doamna soția dum-neavoastră a știut asta: fără îndoaială ca să nu vă supere a petrecut noaptea cu o mă-tușă a mea; însă d'nsa a fost mai harnică decât dom-nia-ta: din ordinele sale trăsura e gata și puteți pleca. Pe doamnă însă n'o veți găsi aci. I-am dat un catăr bun; d'nsa a voit să profite de ră-zacoarea dimineții; v'a luat-o înainte și trebuie să vă aștepte în primul sat pe care-l veți întâlni în drum.

[Alvaro începe să creadă că a visat. Fără să se oprească,

spre a regăsi pe Biondetta, merge drept la castelul ma-me sale, Donna Mencia, la ge-nunchii căreia cade. Acolo află că era așteptat fiindcă el în-suși scrisese că va veni. In-cepe să creadă că a visat. Don Quebracuernos, doctor de la Salamanca, îi explică aven-tura lui.]

— Desigur, Domnule Alvaro, ai scăpat de cea mai mare primejdie la care se poate expune un om din vina lui. Ai provocat spiritul rău și i-ai pus la îndemână, prin-tr'un șir de imprudențe, toate aparențele de care avea ne-voie ca să te păcălească și să te piardă. Aventura dumitale este cu totul extraordinară: n'am citit nimic asemănător în *Demonomania* de Bodin, nici în *Universul vrăjtit* de Bek-ker; trebuie să admiti că după ce acești mari oameni au scris, dușmanul nostru s'a rafinat în chip prodigios în arta de a-și forma atacurile, profitând de vicleniile pe care oamenii ve-cului le folosesc reciproc spre a se corupe. El copiază na-tura credincios și cu discern-mământ, întrebunțând talen-tele agreabile, dă serbări de mult gust, vorbește pasiunilor

în limbajul lor cel mai sedu-cător; imită chiar până într'o măsură virtutea. Asta îmi deschide ochii asupra a multe lucruri care se petrec; văd de aici grote și mai periculoase decât aceea dela Portici și o mulțime de obsedați de dia-ovol care nici nu-și dau seama de asta din nefericire. Cât despre d-ta, luând precauții înțelepte pentru prezent și pentru viitor, te cred cu to-tul scăpat. Dușmanul dumitale s'a retras, nu mai începe îndoaială. El te-a sedus, e ade-vărat, dar n'a izbutit să te corupă: intențiile, remușcările d-tale te-au apărat, cu ajuto-rul ajutoarelor extraordinare pe care le-ai primit. Astfel pretinsul lui triumf și înfrân-gerea dumitale n'au fost pen-tru o dumneata și pentru el de-cât o *luzie* de care cântă te va spăla de tot. El a fost ne-voit să bată în retragere; ad-miră însă cum a știut să-și acopere această fugă lăsând turburarea în spiritul dumitale și urme în inimă ca să poată reînoi atacul dacă i-ai mai da prilejul. După ce te-a umilit atât cât ai dorit, con-stitute să se arate în toată di-formitatea, a ascultat ca un

sclav care premeditează re-volta, el nu vrea să-ți lase nicio idee rațională și dis-tinctă, amestecând grotescul cu grozavul, puerilitatea mel-cilor lunoși cu descoperi-rea înfricoșătoare a capului său oribil, în sfârșit minciuna cu adevărul, odihna cu ve-gheea, așa ca spiritul dumitale înegurat să nu mai distingă nimic și să crezi că viziunea care te-a izbit era nu atât ef-ectul maliciei lui cât un vis ieșit din confuzia creerului dumitale; el a izolat cu grijă ideea fantomei agreabile de care s'a servit multă vreme spre a te rătăci; el o va în-trebunța din nou dacă îi dai puțință. Nu cred însă că e nevoie să-i opui bariera mândrităii sau a stării noastre preoțești. Voința dumitale nu e destul de netedă; oamenii instruiți prin experiența lor sunt necesari în lume. Cre-de-mă, leagă-te legitim cu o femeie, aleasă de respectabila dumitale mamă, și de-ar avea această soție grații și talente cerești, nu vei fi niciodată ispitit s'o iei drept Diavolul.

Stăruit

George A. Petre, Umbre și lespezi, versuri
George Vaida, Calm exterior, poeme
Alexandru Raicu, Hronic, versuri
Petru Șerbănescu, Viață frântă, roman

Sub vădita influență a d-lor Crainic și Blaga, poemele d-lui George A. Petre afirmă totuși un talent robust, cu îndreptățițe nădejdi de originalitate. În ciclul intitulat „Umbre”, d-sa are chiar unele poeme remarcabile prin sinceritatea mărturisirii unei atitudini de țaran dărz și aspru, pietros:

Stând aplecat pe lemnul acestei mese
Cu tocul scărâșind pe hârtie,
Mă simt plugar cu mâncălele șumșese
Infigând plugul într-o câmpie.

(Așa era tata)
Sufletul mi-a rămas crudă nădejde țărănească
Și gândul meu aidoma plug.

(Țăran)
Amintirea copilăriei și tineretii de plugar e încă proaspătă:

Aș vrea să-mi plinesc acum gândul
Între hârtiile acestei noi,
Cum odinioară zile de-a rândul,
Plăcând bicul pe lângă bol.

(Amintire)
Ascuit svăcnește tocal de lemn în mână
Ca vechiul mâner de otic.

(Plugar)
Ideia din „Testamentul” argehizan, legătura cu strămoșii și fiorul mistic al comunicării cu ei, e afirmată adesea de d. George A. Petre:

Cugetul meu e-o carte prăfuită și veche,
Pe care trudnic mă 'ndoiesc:
Danic rămasă din moștenirea străveche,
Cu odoare uscată 'n foi.

(Danie străveche)
O spaimă, izvorită din conștiința mărginirii omului în timp și spațiu, e strigată în versuri amintind, prin asociație, de celebra „Duhovnicească” a d-lui Argehi:

Nu svoneste tipenie prin apropiere
Și departe n'am glas.
Umbră mea calcă pe lut de tăcere
Ca minutarul pe ceas.

(Sub zidul nopții)
O comuniune de primitiv, cu natura, cu pământul, un fel de panteism în accepția d-lui Blaga, observăm în unele poeme, ca de pildă în „Ogor sterp”:

Pun la pământ genunchi și frunte
Ca 'n primitivă rugă
Și-aud rodul trezită în grăunte
Cum cere să sugă.

Ceece impresionează neplăcut în poezia d-lui George A. Petre sunt unele procedee poetice care, deși ingenioase, sunt lipsite de grație. Iată un peisaj de iarnă:

Alară casele s'au legat la cap cu prosoape,
Ca oamenii când au migrenă și vor să scape.

(Troienele vremii)
Ceece strică e tocmai comparația, prin asociație, din versul 2. Ca și în versurile:

Primăvara se târâște verde pe ogoare
Și stă la pândă pe brânci.

(Primăvară)
Procedul acesta devine o convenție supărătoare. El se întâlnește adesea. Iată câteva exemple luate la întâmplare:

tăceri degerate, praf de hături,
dorul deschis sumef, perna cugetului,
frunze bolnave de gripă, piciorul gândului, ciobote de gând...

Imprecherile acestea de cuvinte dovedesc o anumită ostentativitate de a personifica, de a concretiza sau de a fugi de cuvântul „poetic”. Rezultatul însă e departe de a fi cel căutat.

D. George A. Petre e la al treilea volum de poezii (cele precedente: Dumnezeu, 1928 și Sânge și aur, traduceri din Ady, 1930). E încă tânăr. Putem deci aștepta cu interes altele.

Din cele 25 de poeme ale d-lui George Vaida adunate sub titlul cam pețios, „Calm exterior”, se pot alege unele

versuri care denotă o onorabilă preocupare de a scoate emoția artistică dintr'un neprevăzut acord sintactic sau din unele imagini care, luate în sine, sunt creatoare de o anumită efervescență interioară:

F. lutul meu prea mic și prea urit
Să nu tremure 'n lumină ca un colb,
Și deaceea — asemeni unui orb,
Port farmecul durerii, hotărât.

(Suprema bucurie)
Câteva imagini:
Ianuarie crește incendiul în oglinzi
(Toamnă târzie)

Tu, ochii-ți ai mai puri cum îi au cerbii,
Când văd în ape stelele necate.

(Sonet)
...anii creșcuți ca niște trepte
(Poeză pentru destin)

...ceru-i o fântână împărățiată, sus.
(Intrețărare)

Ceece te izbește la d. Vaida este evidentă inegalitate a poemelor odată cu semnele multiplexelor reminiscențe din poezii de structuri total deosebite. Găsești versuri care amintesc de Barbu, Argehi, Blaga, Voiculescu, apoi Eminescu, Iosif, Stamatiad și Miulescu. Iată, de pildă, o strofă după Barbu:

Înaltă, pură-atmosferă
Adâncile linie tăsoală.
Reține tristețea și cere
Superbul de sală ducală.

(Moment poetic)
Iată Miulescu:

Prea mult mă doare pasul acesta rar
Pentru anii creșcuți ca niște trepte,
Pe care le cesea veneau să mă as-
tepte

(Poeză pentru destin)
Blaga:

Singur îmi cânt
Sufletu 'n amintiri ca ntr'un flaut
Și mă plec pe poteci
S'aud trecutul când treci.

(Evocări)
Eminescu:

Peste toate căte sunt
Începe fruntea câșt mi-o plec;
Și prin clipele ce trec
Sborul sufletului frânt
Înspre ceruri îl petrec.

(Stârșit)
D. George Vaida n'are încă o personalitate poetică. Va mai trebui timp până și-o va face.

Volumul d-lui Alexandru Raicu începe cu *Leccióni de literatură veche*, un curios amestec de anecdotic voit prozaic din al cărui ecou poetul încearcă să scoată poezie propriu zisă, valorificând impresiile în succesiunea lor interioară, în felul acesta nu fără raport cu o anume poezie franceză:

Povestim despre Halima, sau
Despre „Bertoldo” al lui Giulio Cesare Croce? En
Mă voiu sui pe noapte să-ți dau
Chipul lor, să-l coși în ceaslovul cel greu.

Se strecoară amurgul ca fire de pân-
tanjenți reci.
In slova lui Citil „Didahile” celtim.
Prin țara Georgiei, cu regele Wak-
tang, la Tiflis treci,
Și buzele-ți de piatră zic: 1705, Mi-
tropolitul Antim.

O versificație stângace realizată ca în poezia populară, prin utilizarea verbelor la imperfect:

Mai știl cum pasărea din vis trecea
Cum cerul porțile de-argint își des-
chidea
Și noaptea stele 'n geamuri aprindea?

Și-ți amintești cum zarzării vorbeau
Și 'n noaptea răurilor păru-ți des-
pleteau

Când sufletele ni se logodeau?
(Mă trage firu...)

Un ritm ca în *Florile de mucigai* ale d-lui Argehi se poate descoperi în unele poezii care vor să fie niște balade ale unor întâmplări banale, dar transfigurare. Le lipsește însă ceace-i mai important: semnificația umană. Iată, de pildă, trei strofe din *Călător vrăjii*:

Oradea, 1938.
Ed. Frize, Iași, 1938.
Colecția „Universul literar”, Buc., 1939.
Ed. „Cultura poporului”, Buc., 1938.

G. Ivașcu

Anton Dumitriu, Bazele filosofice ale științei

D. Anton Dumitriu își începe teza sa de doctorat cu o afirmație de inocență dezarmantă: „putem afirma că de câte ori s'a făcut critica științei, s'a făcut din punct de vedere metafizic” (p. 5).

O rapidă cercetare a indexului ne dovedește imediat două lucruri. În primul rând că d. Dumitriu nu citează (și deci nu cunoaște) lucrările unor Morris R. Cohen, Ernest Nagel, Hyman Levy, C. K. Ogden, I. A. Richards, P. W. Bridgman, L. Wittgenstein, Alfred Korzybski, H. Feigl, Otto Neurath, L. S. Stebbing, Hans Cornelius, E. A. Burtt, C. A. Ayer sau zecile de studii a-părute în ultimii ani în revistele „Erkenntnis” (Leipzig), „Analysis” (Oxford), „Philosophy of Science” (Baltimore) și „Studia Philosophica” (Lemberg). Iar în al doilea rând că d-sa îi consideră pe pozitiviștii Bertrand Russel, Rudolf Carnap, Philipp Frank, Hans Reichenbach și Moritz Schlick, pe care-i citează (și pe care se presupune că-i cunoaște), metafizicieni. (Adevărul este că, cel puțin pe Russel, d. Dumitriu nu-l cunoaște deloc. D-sa îl menționează de patru ori în modul următor: „Logica lui Russel nu are simbol pentru a arăta că ar putea exista o inteligență infinită...” (p. 125); „logica lui Russel le numește fără sens” (p. 126); „în logica lui Russel și Peano nu există semn pentru afirmațiile ultime ale fizicianului” (p. 234); și în sfârșit, „logica lui Russel nu are simbol pentru o astfel de judecată” (p. 235). Lăsând la o parte faptul că d. Dumitriu ortografiază tot timpul greșit numele marilor filosofi englez — „Russel” în loc de „Russell” —, observăm că d-sa nu se referă la nicio operă specifică a acestuia și că în trei din aceste patru citate nu face decât să reproducă în mod automat și fără „apud” fraza: „la logice de Russel n'a pas de symboles pour cette expression” din „Les énoncés scientifiques et la réalité du monde extérieur” de Moritz Schlick, Paris, 1934, tr. Ernest Vuillemin, p. 39).

Deși conștient că tot ce s'a făcut până la d-sa e metafizic, când își propune să „silească” „știința să se plece asupra ei însăși, pentru a se examina singură și a-și determina propria ei valoare” (p. 5), d. Dumitriu face apel la „metoda filosofică empiricologică a Școlii din Viena, fiindcă ea este aproape unanim recunoscută de știința contemporană” (ib.), adică la metoda lui Russel, Carnap, Frank, Reichenbach și Schlick cuprinsă global în fraza: „de câte ori s'a făcut critica științei, s'a făcut dintr'un punct de vedere metafizic” din aceeași pagină, cu douăzeci și trei de rânduri mai sus.

În primul rând denumirea de „Școala din Viena” este inexactă. Grupul la care se referă d. Dumitriu s'a intitulat întotdeauna „Wiener Kreis”, „Viennese Circle” sau „Cercle de Vienne”. Denumirea de „Școala din Viena” se datorește generalului Ernest Vuillemin, traducătorul francez al protagoniștilor acestui cerc.

În al doilea rând, metoda „Cercului vienez” nu numai că este departe de a fi „aproape unanim recunoscută de știința contemporană”, dar — dacă a isbutit să ne dea cea mai clară vedere asupra logicii și a sistemelor științifice de până azi — nu este mai puțin adevărat că (după cum ne-a demonstrat Julius Rudolph Weinberg în „An Examination of Logical Positivism”, London, 1936, pp. 289 ff.) sistemul de idei al acestui cerc prezintă defecte esențiale care-l fac inconcluziv ca un schematism logic și nesatisfăcător ca o bază a unei metode științifice.

„Cercul vienez” și-a propus de la început două lucruri (v. programul oficial: Carnap, Hahn, Neurath, „Wissenschaftliche Weltauffassung. Der Wiener Kreis.” Wien, 1929, p. 15 ff.): 1. edificarea unei baze solide pentru științe și 2. demonstrarea lipsei de sens a metafizicii; prin dovedirea că: a) propozițiile cu conținut existențial au o referință exclusiv empirică; și b) această referință empirică poate fi arătată concludiv printr'o analiză logică. Din punct de vedere logic, primul principiu al sistemului, presupuse demonstrație a simplității ultime a faptelor, este o petitio principii. Ca bază pentru o metodă științifică, sistemul cade în solipsism, iar limitările pe care le impune limbajului sunt prea mari pentru a putea permite o expresie satisfăcătoare a legilor generale și a conceptelor științifice care nu pot fi referite exhaustiv la date experimentale. Apoi teoria se auto-anulează, incluzând în sfera non-sensului și discuțiile filosofice pe care se bazează propriile ei concluzii. (Cf. Weinberg, loc. cit.)

Din aceste motive, „Cercul vienez” n'a putut ajunge până astăzi la o realizare a dezideratelor din programul din 1929 și toată istoria lui din ultimii zece ani este ilustrată de eforturile continue ale reprezentanților lui de a înlătura aceste dificultăți. Dela Russel („Principia Mathematica”) la Wittgenstein („Tractatus logico-philosophicus”), dela Wittgenstein la Carnap („Logische Syntax der Sprache”) și dela Carnap la Neurath („Physikalismus”), dificultățile au fost treptat înlăturate, dar n'au putut fi definitiv lichidate. Nu putem ști ce se va întâmpla de acum înainte, dar astăzi două lucruri sunt clare: știința nu poate fi fondată pe o bază obiectivă și aserțiunile metafizice nu pot fi dovedite absurde prin metoda „Cercului vienez”; și, pozitiviștii conștienți de imperfecțiunea metodei lor, cu alte cuvinte: nu se cred Dumnezei.

Să vedem acum ce vrea să dovedească d. Dumitriu cu ajutorul acestei metode. Logic

ar fi ca d-sa să vrea să demonstreze obiectivitatea științei și lipsa de sens a metafizicii, ca și „Cercul vienez”. D-sa are însă alte intenții. Vrea să dovedească pur și simplu că „omul de știință este un artist, ca și metafizicianul lui Carnap” (p. 237). Trecând peste faptul că metafizicianul nu este pentru Carnap un „artist”, ci un „muzicant fără talent muzical”, arta fiind o expresie perfect adecvată, iar metafizica o expresie mediocră a sentimentului vieții (v. Carnap, „La science et la métaphysique devant l'analyse logique du langage”, Paris, 1934, tr. Ernest Vuillemin, pp. 43-44.), rezum:

Câteva clipe după ce-l declară (categoric) metafizician, d. Dumitriu îl ridică pe pozitivistul Carnap la rangul de Dumnezeu, folosindu-i metoda imperfectă pentru a demonstra o teză exact contrară celeia pe care speră s'o demonstreze inițiatorii acestei metode, fără să observe că în acest mod Carnap devine din nou un simplu metafizician, iar lucrarea sa o simplă speculație enervantă și fără nici un sens a unui spirit haotic și neinformant.

Socotind această expunere a bazelor filosofice ale d-lui Anton Dumitriu perfect edificatoare, renunț a mai analiza modul în care sunt tratate problemele specifice de filosofie a științei.

Un exemplu va fi suficient. „Metoda științifică”, susține d. Dumitriu, „este cel mai mare bun câștigat de omenire până acum. Dar o metodă are o semnificație practică. Dar din punct de vedere teoretic, știința nu ne aduce nimic...” (p. 6). E penibil să trebuiască să atragă atenția autorului unei cărți asupra „Bazelor filosofice ale științei” că metoda științei este esențialmente circulară, constând într'un apel continuu dela practică la teorie și dela teorie la practică, că obșinen confirmarea teoriilor empiric și selectăm, analizăm și interpretăm materialul empiric pe baza teoriilor, într'un cuvânt: că n'are nici cea mai vagă idee asupra logicii științifice.

Alfons Adania
Buc., 1933

Știi să citiți un roman?

Evident că o asemenea întrebare nu se putea pune decât în America. Profesorul Buswell, vice-președintele Universității din Chicago, a făcut o descoperire pe cât de importantă pe atât de neașteptată: cititorii nu știu să citească; aceștia sunt „cititori infirmi”... Bineînțeles că profesorul Buswell, cu spiritul de ingeniozitate propriu poporului său, a inventat de îndată un aparat mecanic pentru a îndrepta această regretabilă infirmitate. În revista săptămânală *Toute l'Edition*, d. Paul Trédant ne dă câteva pitorești detalii:

„Ni se arată că citim prea încet, oprindu-ne fără ca nevoia reflecției să o ceară: sărim dela o frază la alta și risipim energie care ar putea fi utilizată pentru o lectură mai rapidă și mai profitabilă. Pentru a-și sprijini teza sa, profesorul Buswell a construit două aparate. Cititorul „bolnav” e mai întâi așezat într'un fotoliu de dentist și în timp ce citește frazele proiectate pe un ecran, un aparat fotografic, plasat în apropierea retinei, înregistrează toate mișcările ochilor. Filmul, imediat dezvoltat, arată foarte bine felul incoherent de a citi, bruscele sărituri ale privirii, opririle fără rost. Pentru a înlocui acest zig-zag al ochilor nedisciplinați printr'o metodă mai rezonabilă și tot odată mai puțin obositoare, pe scurt, printr'o „lectură dirijată”, profesorul a construit un alt aparat care obligă pe cititor să citească dintr'o singură privire frazele proiectate pe ecran. În loc de a citi cuvânt cu cuvânt sau rând cu rând, trebuie să „absoarbă” o frază întreagă. La începutul acestui curs, viitorul cititor „aerodinamic” trebuie să citească două sute de cuvinte pe minut, și asta timp de o oră. A doua zi, va citi două sute cincizeci de cuvinte pe minut și la sfârșitul cursului, care cuprinde 25 lecții, va ajunge să citească șase sute de cuvinte pe minut! Acest record nu ar putea fi bătut, crede savantul Universității din Chicago, decât de criticii profesioniști. Aceștia citesc în medie șapte sute cincizeci de cuvinte pe minut, dar asta numai când e vorba de un roman polițist; criticii întrebări sunt, în adevăr, toți de acord declarând că pentru o operă de Jules Romains sau Thomas Mann, le trebuie mai mult timp.

Acestei noi metode de lectură accelerată i s'ar putea obiecta că importantă e nu absorbirea unei mari cantități de cărți ci reținerea esențialului, pentru care e nevoie din timp în timp și de reflecție. Dar asta e o altă problemă căreia tehnica modernă nu i-a găsit încă leacul... Nu e mai puțin adevărat că editorii și librării de peste Atlantic cred că această metodă a profesorului Buswell va avea un mare viitor. Mai întâi, oamenii care nu au mult timp liber vor putea citi mai mult și fără să se obosească.”

Editorii americani insistă însă asupra utilității acestui sistem în epoca aceasta a romanului fluviu, care a cunoscut, precum se știe, totdeauna favoarea publicului american. Dealtfel, marea revistă *Literary*, care cunoaște bine gusturile publicului, obișnuște, încă de multă vreme, să indice în fruntea articolului sau povestirii numărul exact al minutelor și chiar al secundelor necesare lectorului mijlociu pentru a citi textul. Chestiunea duratei lecturii, oricât de curioasă ar părea lectorului european, joacă un rol important în Lumea Nouă unde „businessmen”-ii foarte ocupați spun adesea: „Cărțile sunt niște canibali: ele devorează o mare parte din existența noastră!”.

Plecările și reîntoarcerile tale...

Plecările și reîntoarcerile tale,
Toate plecările, de ani întregi, superbe, triumfale.
Aceeși frunte rea, mânușă sfâșiată 'n prag
— Adio, Domnul meu! — un zâmbet vag —
Dispreț, compătimire și muștrări
Aceleași mari plecări — intraripări
O viață nouă, în sfârșit, cu marea desrobire
Un albatros, un fulger în nemărginire
Și-aceleași reîntoarceri calme, resemnate:
Surâsuri de martiră și priviri iluminate
Și renunțări (Vai, toate-s în zadar!)
Priviri furie de copil ștrecăr
Și-o mare milă pentru cel abandonat,
Iertare creștinească celui vinovat,
Elanuri mistice cum nu se mai găsesc,
O pagină sublimă de roman rusesc, —

Cum le cunosc aceste tragedii banale,
Plecările și reîntoarcerile tale!

Victor Eftimiu

Despărțire

Ce pot face dacă, inima mă doare,
Ce pot face dacă, sufletu-i bolnav?
Brațul meu fierbinte nu te poate strânge,
Gura să sărute, trupul tău suav.

Să mă pierd în lume? Să m'afund în codri?
Să trăiesc alături de jivine crude?
Să m'ascund prin peșteri cu reptile ude,
Să'nfrățesc cu cerul, dorul meu pribeg?

H. Delescu

OCULTISM

— Regimul Venerei —

Cei născuți Vineri țin de planeta Venus. Venusienii au figura armonioasă, ochii și buzele surâzătoare, genele lungi, nasul drept, părul castaniu. Venusienilor le plac luxul, parfumul și știu să se îmbrace cu gust. Au talente muzicale și teatrale. Venus e Planeta dragostei, a frumuseții, a generozității și a bunului gust. Mai toți marii artiști sunt sub înrăurirea acestei planete.

Când planeta este rău influențată în clipa nașterii, atunci venusienii devin venali și prea iubitori de plăceri.

Horoscop săptămânal

1—7 Martie st. n.

[La data stilului vechi se vor adăuga 13 zile]

- 1 Martie Spirit generos, cu capacitatea de a se strecura ușor în viață.
- 2 „ Fire cicălitoare, fără răutate. Izbândă în magistratură.
- 3 „ Fire muncitoare, fără ambiții ce depășesc mijloacele. Viață fericită.
- 4 „ Prea multă scrupolozitate. Viață agitată.
- 5 „ Fire entuziastă, creatoare.
- 6 „ Apatie, sănătate subredă. Taciturnitate.
- 7 „ Izbândă dar cu multe piedici. Frică de scandal.

Nostradamus

Primii pași

C i r c

Plutește 'n circ repausul trist
Cămilele rumegă tropical în gând
Un saltimbanc visează pe o cușcă
Și elefanții dormitează blând.

In fund sălbătăciunii neliniștite
De atâtea peisaje citadine
Adorm și în frânturi de somn
Visează jungle și păduri virgine.

G. Druțu

I a r n ă

Puțînii pomii ce sunt prin Medgidia
S'au încărcat cu toți de promoroacă...
Și totu-i alb, e albă și câmplă
Pe care iepurii sburdă-acum în joacă.

Gheorghe Manole

G â n d r i s i p i t

Ca 'n ori și ce faptură,
E 'n om instinct de fiară
Și-acest pământ prin ură,
Va trebui să plară!...

Vasile Coban

F e r i c i r e a

Fericirea-i amăgire:
Acu este, acu nu-i.
Când o prinzi nici nu-ți dai seama
N'o poți spune nimănu!

Zenobia Zancu

V e r s

Un melc
ar vrea să fie
să-și bage toată partea vie
în forma cea uscată.

Dim. Rădulescu

Artă și reverie

Urmare din pag. 1
iază o alternanță profundă și
necesară.

Ne reîntoarcem în fondul
obscur, odihnitor și calm,
pentru a evita ritmul apăsător
și dominant al vieții exterioare.
Căci dincolo de cadrele
precise ale realității concrete,
regăsim o lume vag
conturată peste care plutește
o atmosferă de căldă și dureroasă
sensibilitate.

Acum se poate, punctul de
plecare al inspirației poetice,
ce corespunde unui adănc ecou
al afectivității. Atitudinea
subiectivă accentuată, dominată
de o emoție primară determinată,
care creează din umbrele uitării
imperiu constructiv imaginativ.

Spre deosebire de artele
plastice—ce tind către o tehnică
exterioră și obiectivă,—
poezia adăncește în momentele
inspirației, fondul tristeții
inițiale. Ea întâlnește
aci o existență reconfortantă
în simplitatea ei, o deformare
idealistă a realității, în care
uitarea suprimă multiplicitatea
detaliilor și a aspectelor
obișnuite.

Funcția care oferă idealizarea
formelor concrete este
reminiscentă. Ea impune o
revenire discretă a fenomenelor
intrate în sumbrul domeniului
al inconștientului. Trecutul
reînvie astfel, sub formă

palidă, incertă, dar susceptibilă
de precizări multiple, o lume
de mult pierdută pentru
conștiință.

Firrește, abandonarea lumii
concrete și atitudinea de izolare
și retrăire în trecut, este în
primul rând ecoul unei dispoziții
temperamentale. Adevărat, selecția
unei dispoziții afective scapă atenției
și reflexiei raționale. În locul
valorii obiective apare din
substratul interior și profund—
asemeni unui glas îndepărtat
și ancestral—aprecierea subiectivă,
determinată de un afect primar
pe care inconștientul încă îl domină.

Temperamentul fragil și delicat,
sensibilul poet și gânditor
francez J. M. Guyau, vorbea
cu căldă simpatie de viziunea
poetică a realității, în care
detaliile se șterg ca sub
bagheta magică a marelui
maestru, care e timpului.

Poezia este, fatal, o deformare
subiectivă și personală a
realității, care creează multiple
posibilități de realizare artistică.
Căci dincolo de cadrele
ei materiale, arta—considerată
sub orice aspect—e o transfigurare
idealistă a realității, capabilă de a
crea o emotivitate infinită pe
claviatura sensibilității instinctive.

Mircea Mancaș

BIOGRAFIA

DAUMIER

Fiu al unui poet marsiliez de o calitate dubioasă, Honoré Daumier în vârstă de aproape 7 ani fu adus în capitală. Acestea se întâmplau la sfârșitul anului 1814.

Datorită înfrângerii tatălui său, toată copilăria lui Honoré, în care vocația începuse să se afirme tumultuosă, s'a desfășurat sub semnul unor certe fără sfârșit: tatăl voia să-și îndepărteze fiul de drumul perfid al artei, în care el nu reușise.

Silit să alerge toată ziua pentru un grefier care îl angajase în serviciu, mai târziu obligat să facă comisiunile unei librării, tânărul artist părăsi repede aceste meserii obișnuite în cele din urmă, datorită lui Alexandru Lenoir, administratorul muzeului regal, să urmeze școala lui de pictură. Daumier se plictisi repede de copiat capete de statui și spre disperarea familiei îl părăsi și pe Lenoir. Prefera să hoinărească prin mahalalele Parisului unde câștiga dealtfel bani foarte puțini făcând caricaturi la minut. Înțelegând că totuși trebuia să trăiască, învăță litografia, care trecea în vremea aceea prin epoca de aur.

În jurul lui 1829, Daumier este remarcat de Ricourt, mare cunoscător de artă ce își făcuse o celebritate în „descoperi talente tinere”. Debutul tânărului Honoré are loc la 22 Iulie 1830 în jurul revoluției a doua, cu o litografie plină de impetuoasă republicană intitulată: *Passé ton chemin, cochon!*

În 1831 la revista „Caricature” se împrieteni cu Balzac care îi dădea „sfaturi prețioase”, pe care dealtfel Daumier avu înțelepciunea să nu le urmeze:
— „Dacă vrei să fii un mare artist fă datorii!”
Angajat în lupta contra Bourbonilor, născoci „para-

celebra caricatură a lui Ludovic Filip ce supără mai puțin pe rege decât pe miniștrii săi, astfel că în „Caricature” din 1832 se poate citi:
„În momentul când scriu „aceste rânduri, a fost arestat „sub ochii părinților săi pe „care îl întreține d. Daumier „condamnat la 6 luni închisoare, pentru caricatura *Gargantua*”.

După ce ieși din închisoare, atitudinea lui e mai dărză, desenul e mai maturizat, nici o îndrăzneală nu i se pare prea mare; astfel făcând auzul la sângeroasele represalii contra revoluției lioneze din 1834, Daumier expune sinistrul tablou „Rue Transnonain” care trebuia să-l facă popular. Această feroasă capodoperă reprezentând o cameră cu toți locatarii masacrați, este începutul celebrității tânărului pictor care nu avea atunci decât 26 ani. În cele din urmă revista „Caricature” fu suspendată și redactorii dați judecății.

La 1832 după dispariția „Caricaturei” se consacră în întregime unei alte foi satirice „Charivari” la care se împrietenește cu Gavarni.

Caracterul burhez al lui Daumier a mers până acolo încât vedea în scriitoarele timpului elementele destrucitive ale familiei; violenței lui n'a scăpat nici celebra George Sand, vedeta literară a timpului. De aici datează prietenia lui cu Corot și cu Jules Michelet.

Isbucirea revoluției dela 1848 îi permise să-și reia pentru câteva timp creionul de polemist, dar inamicul ordinii nu înțelegea să pactizeze cu comuna; din cauza asta de multe ori geamurile redacției „Charivari” sburară în tândări. După instalarea lui Napoleon III i se interzise să se mai ocupe de politica internă; astfel că dela

2 Decembrie, Daumier fu nevoit să-și arunce ochii peste graniță. Nicolae I, Cazacii, războiul irlandez, fură noi subiecte pentru sarcasmul lui dureros.

Cu ocazia înfrângerii dela Sedan violența lui polemică atinge apogeul: cele câteva tablouri făcute în perioada aceasta au pecetea genului. Ruinile, colțurile de țară devastate reamintesc pe Goya.

Interesant de știut este că Daumier nu lucra niciodată după natură, el n'a avut model, însă era posesorul unei memorii prodigioase și după cum spune minunat Adolfe Geoffroy, *Daumier reflecta după natură*.

Corot nu avea în camera sa decât două tablouri: al mamei sale și „Avocații” lui Daumier. În fiecare dimineață marele pictor arunca o privire tandră către portretul mamei sale și una prietenească pânzei lui Daumier. Nici o critică, oricât de dărtănică, n'ar fi putut aduce un elogiu mai mare.

Dela 1862, pictorul atât de popular în timpul revoluției a doua, încetase să mai placă, zilele de lipsă începură să vie, desenele pentru „Charivari” nu-i aduceau mai mult ca 400 franci pe lună. Incapacitatea lui de-ași evalua operele îl aduse într'o sărăcie aspră față de care rezistă cu seninătate.

În 1877 Daumier orbi complet: statul se scoci acitah acordându-i o pensie de 2400 franci pe an. Lovit de paralizie cerebrală Daumier muri după două zile la 11 Februarie 1879.

A fost înmormântat la Père Lachaise pe socoteala statului alături de mormântul lui Corot și Dauligny. Moartea n'a putut separa acești trei mari prieteni.

Mircea Pavelescu

Cronica mizantropului

C a r i e r a

Am deschis anuarul celei mai vechi Universități din țară, al unei mari Universități, și am contemplat statistica generală a inscrierilor în 1935/36. Cum se potrivește această statistică cu tot ce observă ochiul în toate zilele, fără ajutorul cifrelor. Dintr'un total de aproape 6000 de studenți, jumătate adică 2945, între care 485 femei, au urmat Dreptul. La Litere s'au înscris doar 694 studenți în majoritate însă fete (472), la Medicină 765 printre care 197 fete, la Științe 777 printre care 344 fete.

Cunosc un intelectual care are un fiu, ajuns la vârsta studiilor universitare și care-și crede odrasla, ca orice părinte de altfel, genială. El nu urmărește să îndrumeze pe fiu spre o meserie lucrativă, nu. El vrea să-l menajeze, să-l lase să se cultive. Și atunci după multă chibzută l-a înscris la... Facultatea de Drept. În Franța clasicilor, unde posturile în magistratură erau buturii cumpărate, vedem adesea pe părinți îndârjindu-se să dea copiilor meseria lor. Dar de cele mai multe ori tânărul subțire aruncă aridele. Coduri. Este un sentiment general în lumea oamenilor de spirit că marile arte nu se pot cultiva printre dosare.

Atunci de ce 3000 din 6000 de studenți s'au înscris la Drept? Dintr'o tradiție veche și o diplomă vagă cu care poți pătrunde în orice aspect al vieții administrative. Întăiu te înscrii în Barou și asta sună frumos, apoi te înscrii într'un partid. Dacă merge prost cu avocatura ceri un post de magistrat, apoi după ce cunoști dedesubturile tribunalești, îți dai demisia și te faci tar avocat. Poți deveni avocat al statului, deputat, etc. etc. Advocatul cunoaște lumea, e util

în alegeri. Cine e util pătrunde oriunde și ca atare chiar în câmpul profesiilor strict intelectuale. Dacă nu erai avocat înainte de război, erai un om mort. Este interesant de amintit că Titu Maiorescu însuși a studiat dreptul și a profesat multă vreme avocatura. Vești zice că poate s'a gândit să fie liber și a prevăzut dușmăniile ce aveau să-l scoată din învățământ. Nu cred. Maiorescu voia să-și facă o carieră și să dea buzna în politică. Și pentru asta trebuia să fie avocat.

Așa cum judeca Maiorescu, judecă majoritatea tinerilor români. Ei cred în importanța lumii acesteia, vor să fie stămași în secol, să aibă bani dacă se poate și „poziție socială”. Și atunci merg la Drept ca să-și facă lute o carieră. Dar ce e cariera? Este o noțiune ce nu trebuie de loc confundată cu „meseria prin care re-ți câștigă existența”. Eu am o astfel de meserie, cu ajutorul căreia, de bine de rău, îmi satisfac celelalte aspirații spirituale. Dar „cariera” n'am fondată cu „meseria prin care re-ți câștigă existența”. Eu am o astfel de meserie, cu ajutorul căreia, de bine de rău, îmi satisfac celelalte aspirații spirituale. Dar „cariera” n'am fondată cu „meseria prin care re-ți câștigă existența”. Eu am o astfel de meserie, cu ajutorul căreia, de bine de rău, îmi satisfac celelalte aspirații spirituale.

Noi prețuim prea mult cultura latină și o socotim clasică! Nedreptate pentru divină cultură elină, cultură adevărată de valori spirituale. Roma latină n'a dat nimic mare cu adevărat în lumea spiritualului. Imperiul roman a fost cu desăvârșire terestru, preocupat numai de administrație. El ne-a lăsat dreptul roman și mss. de discursuri politice. Ce curioasă de altfel asemănare între Roma antică și unele state de cucerire moderne, bi-

zuite pe administrație, între Romani și Turci. Oriunde mergeau Romanii făceau băi, oriunde se'ntindeau Turcii construiau „feredeie”. Ideea de artă în aceste organizațiuni e înlocuită cu aceea de confort.

Ca buni urmași ai divului Traian am moștenit admirația pentru avocați. Un individ care vorbește volubil despre toate, care pledează, e „deștept”. Titu Maiorescu remarcă în primul rând pe oamenii care „vorbeau”. Tache Ionescu a trecut înainte de război drept „deștept bărbat”, fiindcă avea „gură de aur”. Delavrancea a fost cunoscut mai ales ca orator. Și cu toate acestea avem nevoie de creatori, de arhitecți, de gânditori originali, de ingineri inventivi. Până acum niciun aviator român n'a izbutit să treacă Atlanticul, pe care l-au trecut și femele. Aviatorii însă înainte de încercare „pledează” bine cauza lor și strâng bani. Din mediile noastre științifice au ieșit prea puține lucruri temeinice. Inșă arta de a pleda, de a te indigna că cutare insultă știința română stămată în Academiile străine etc. este mare. Profesori de Universitate la științe fac articole de popularizare în jurnale. Acest fel de activitate se cheamă „a lucra”. Nici locomotiva, nici motorul cu explozii n'au fost inventate doar de Români și când unul a avut ceva în cap ca ing. Constantinescu, cel cu sonicitatea, a trebuit să plece în străinătate. Nu „pleda”, nu era avocat.

Cultura română nu va începe decât în ziua când tinerii se vor rușina de a fi avocați și va apare întâia creație română tehnică, fie și o sfârlează automată cu proces intermitent.

Aristarc

Indiscreții și Anecdote

Semnalăm în *Insemnări teșene*, distinsa revistă din Iași, poemul cu multe majuscule *Cătră Buda* de d. Mihai Codreanu, cu care poetul ieșan debutează în poezia modernistă, hermetică, ocultistă, supra-realistă, futuristă și dadaistă. Acest poem, prin care d. Codreanu deschide brațele tinerilor, e de o mare și profundă obscuritate și noi înșine nu i-am dat bine de rost:

Prinț Siddarta și de sânge și de minte, Când în fața feței tale stau întreg Ce-am fost cel și fi-voi sănt înainte, Cumpănescu-mi bine cumpăna-mi ce minte

Și 'nțeleg că nu se poate să 'nțeleg.

Noi am propune o versiune mai sugestivă:

Prinț de sânge și Siddarta de și minte Feței fața când în tale stau întreg Ce-am fost cel și fi-voi sănt înainte Bine-mi cumpănescu ce-mi cumpăna minte

Poate se 'nțeleg că nu și să 'nțeleg.

sau și mai nimerit:

Sânge prinț de și și de Siddarta minte Când în Tale fața stau feței întreg Post Ce-am Cel sănt Fi-Voi și Nainte Ce-mi cumpăna bine-mi Cumpănescu minte

Să 'nțeleg că Nu și Poate se 'nțeleg.

Primim la Redacție următoarea scrisoare:
domnule Dilector, Am ținut în Univelsu literal o sclisoare sclisă de ilevii din clasa 7 dela Lițeu internat din iași care zice că copiii n'ale voie să nu le placă călțile de țitire de domnu blătescu voinesci, Domnul directol să ști că așa ne-a spus noo un băiat dela lițeu că tot domnu ionel teodoleanu i-a pus să sclie la univelsu fincă el e bătlân și are necaz că dumneata ai spus că nu mai poate să țină plumbu și placa și toți oameni mali țin cu el. da noi ținem cu dumneata domnule Dilector si dumneata și cu genelate noi: zos bătrâni dela lițeu, zos Teodoleanu, zos Blătescu voinesci care nu ne plațe puie de loc că tot un băiat mai mare nea spus canvâtat la ișcoală că e de furat domnule. Trăiască genealția noastră!

Copii dela grădinița de copii nu spunem cale că ne bate doamna

În Revista Scriitoarelor și scriitorilor români, condusă de femei în frunte cu d. Aida Vrioni și scrisă de bărbați, semnalăm articolul filosofic *Drama Cărnii* de George Petcu, din care scoatem un mic citat:

Abonați-vă la JURNALUL LITERAR. Abonamentele ne dau putința să cunoaștem direct pe ctitorii noștri și să îmbunătățim publicația ținând seamă de dorințele lor. Abonamentul costă 120 lei pe an pentru 52 de numere. Abonatul cheltuește pentru revistă numai 240 lei săptămânal. Numeroșilor abonați care au achitat, vil mulțumiri.

Poșta redacției

Maria Arsene, Giurgiu: Se va recenza. Tib. Tretinescu. Buc.: Macabru. Citește poezie mare (Ed. Poe, Baudelaire, V. Hugo, Valéry, etc.) spre a-ți forma gustul. I. St. Anța: Prea grandilovocente. Mai încercați. Ștefan Zotta, Buc.: Promițătoare. George Soimu, Buc.: Vă văd o poezie publicată în Revista Scriitoarelor. Nu mai avem încredere. I. Manea: Prea duioasă. V. Dobrian, Buc.: Încă fără suficiență personalitate. Ștefan Toma: Același răspuns. Grăia Vintila: Nu v'ăți emancipat încă. De altfel aveți răbdare. Ing. D. F. Balți: Acești observație. Vă facem plăcerea de a transcrie din scriitoare părerea despre noi: „Eu nu te apreciez nici ca critic și nici ca romancier”. Ion Dumitrache Godeni, Ploesti: Nu dați atâta importanță unui fapt mărunț, nu vă îndoiți de buna mea credință. D-na prof. Marieta L. Creangă, Bărlad: Scuzați reaua interpretare. Din fericire articolul d-voastră publicat în întregime face inutilă orice revenire. Alex. Noian, Buc.: Lăsați poemul în proză. Ori versuri ori proză. Nicolae Șteuciu, Focșani: Promițătoare. Nic. M. Munteanu, Drohoi: Se va publica, însă răbdare. S. Leonte, Tg. Frumos: Trimite mai multe. Eugen Rusu, Iași: Interesant dar prea lung p. noi. M. S. Roco, Fălciuceni: Vădit progres. De aceea, deși acestea sunt

„Crește cu tot alaiul tencbrelor și plină de fiori. exaltă nopți Valpurgice. Carnea care ne-a chinut adolescența, care urlă în amfiteatre, care arde pe bulevarde.

„N'ăți observat că omul contemporan e obosit și trist, că are ochii circumscrisi și mâinile crispate? Se 'ntoarce dela „Sărbătoarea cărnii” (sic). „Spiritul geme pe undeva, pe aproape stupid, închiric și anemic.

„L-a copleșit neliniștea carnală în care omul contemporan își vede stigmatul demnității.

„Il doare animalitatea, irationalul. Și trebuie salvat. E păcat să piară etc.”

Doamnă directoare, tânărul asta trebuie neapărat salvat, nu trebuie, mă 'nțelegi, pentruca să piară. Nu e nimeni care să-i dea... carne?

Hotărât! Revista Scriitoarelor excită vitalitatea tinerilor colaboratori. Unul din ei d. Nichita Tomescu cântă în *Noaptea de dragoste* „adolescentele svăcniri” „pe săni”, „coapsa”, „trupul în livadă” și alte privești ce trebuie să fie atât de picante încât

De-atâta primăvară, de-atâta cânt, ochiul adolescentului s'a frânt...

Ciudată activitate... cu ochiul!

Hasdeu mâncând în restaurantul gării Ploiești, al cărui patron era Dobrogeanu-Gherea, ar fi găsit că salata era excelentă.

— E mai presus de orice critică! — explică el malițios criticului marxist.

Moravurile literare de altă dată se deosebeau de cele de azi. Autorii implorau și cereau fără scrupule ajutoare de la regi și nobili și se laudau că aparțin casei unui mare al zilei. Corneille bunăoară declară că este în serviciul Eminenței Sale Cardinalului Richelieu.

Corneille, îmbătrânit, recunoaște scăderea talentului. „Am pierdut poezia — zicea el — odată cu dinții”.

Fiind invitat de un membru al familiei regale la masă, Racine refuză sub cuvânt că avea un crap pe care voia să-l mănânce în familie cu „bieții lui copii”.

Toată corespondența redacțională, cărțile și revistele se vor trimite dl-ui G. Călinescu, str. Ionescu 4.

Rugăm să ni se expedieze cărțile ca imprimare nu în colete, fiindcă n'avem nici puțința de a le ridica personal dela poștă nici intenția de a plăti noi taxele. Refuzăm orice trimiteri avizate.